

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Дария Карапеткова, катедра „Романистика“,
ФКНФ, СУ „Св. Кл. Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“ в област на висше образование – Хуманитарни науки, 2.1
Филология - Теория на литературата

Докторант: Радея Гешева

Тема: „Език и памет в проекта *Écriture féminine*
(романите на Наталия Гинзбург, Дача Мараини и Елена Феранте)“

Научен ръководител:

проф. дфн Амелия Личева, ФСлФ, Софийски университет

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключителни думи и библиография в общ обем 276 стандартни страници. Тя е посветена на един проблем, който може да се определи като ключов в българското литературознание след 89-а година, а именно – феминистката проблематика и по-специално темата за женското писане. Може да се каже, че веднага след промените в България най-активна приложимост имат няколко теоретични парадигми – психоанализата, деконструкцията и вече споменатият феминизъм. В този смисъл да се прави дисертация в едно поле, в което има много сериозни български изследвания, е предизвикателство, с което докторантката се е справила. Тя умело стъпва на цялата феминистка традиция в българското литературознание, за да

изведе нещо специфично, което не е било неин обект, а именно – особеностите на италианския феминизъм.

Започвам с това, защото ми се иска да подчертая, че Радея Гешева отлично познава българските изследвания върху женското писане, женската традиция и т.н., като не само ги цитира, а и отделя място в дисертацията си да запознае с авторките и текстовете, които дават лицето на българския феминизъм от последните няколко десетилетия. Факт, който е похвален и който показва как трябва да се отнасяме към съвременната традиция.

Подчертаното дава основание да определим дисертацията и като приносна, защото тя има свое поле - споменатия италиански феминизъм. Нещо повече, от позицията ми на италианист мога да кажа, че е важен и фактът, че Гешева се спира и на творчеството на три знакови италиански писателки – Наталия Гинзбург, Дача Мараини и Елена Феранте, като вплива и други, като Грация Деледа, с което разширява познанията на българската публика за италианската литература. За разлика от други европейски литератури италианската продължава да е слабо изследвана в България.

Новото в този дисертационен труд е италианският фокус върху феминистката проблематика, който е незастъпен в българското литературознание, с изключение на спорадични текстове върху авторки като Матилде Серао или Елена Феранте от последните години, които се опитват да ги разгледат и през феминистката призма. Въпреки концентрацията върху темата обаче Радея Гешева не остава само в тази сфера. Тя демонстрира отлично познаване на западноевропейската и северноамериканската феминистка традиция и по отношение на историята

на феминизма, на митологичните образи, в които тези традиции се полагат, и по отношение на знакови писателски имена, сред които особено подчертано е вглеждането във Вирджиния Улф, за да се стигне до концентрирането върху проекта *Écriture féminine* и желанието да се изведат по-нестандартни гледни точки към него, без да се спира до общоизвестното.

В този смисъл дисертацията е добре балансирана между историзъм и теоретизъм, като проследява важни теоретични проблеми за феминизма, свързани с традицията, езика, рода, паметта, разгледани през различните фази и вълни на феминисткото движение. Тук особено съществени са наблюденията върху италианската специфика и отликите на италианското женско движение. Отчетено е закъснението, което се наблюдава в зараждането на феминизма в Италия, както и породените от това трансформации, догонвания, специфики. Особено ценен ми се вижда и социологическият аспект в тези наблюдения, доколкото италианският феминизъм е видян през местните исторически, икономически, политически и културни предпоставки. Важна е и типологията на италианския феминизъм, представен в съпоставка с френския и англосаксонския.

Казаното дотук показва, че дисертацията на Радея Гешева е компаративистична и интердисциплинарна, доколкото стъпва на споменатите социологически, но и философски, антропологически, политологически и културологически изследвания. Ценна е и работата с текстовете и идеите на философи като Джорджо Агамбен и Роберто Еспозито и прочитът на литературни явления и текстове през тях. Както посочва самата докторантка, „в опита си да бъде иновативен, настоящият труд разширява теорията на присъствието и теорията на употребата, като

ги аргументира в полето на литературността и анализира влиянието им върху италианското женско писане“.

Какво още виждам като достойнства на дисертацията?

Преицизната работа с термини и желанието да бъде посочено откъде са заимствани, как битуват в хуманитарната традиция и как се употребяват в собственото изследване. Въвеждането на нови термини, което води до нови прочити и съответно нови употреби. Преосмислянето на категориите език и памет с оглед тематичната обвързаност на разглежданите произведения и италианския феминизъм като цяло. Широтата на контекста, в който се поставят проблемите на италианския феминизъм, която издава огромния корпус от текстове, които са прочетени и усвоени.

Търсенето на по-непознати ъгли в проблематиката и стъпването ѝ върху по-непознати теоретични изследвания – визирам най-вече многото цитирани италиански феминистки изследвания, които не са в оборота на българската литературоведска традиция.

Интересните таксономии на феминизма, направени по тематичен и териториален признак, и вплитането в тях на италианския, разглеждан и като средиземноморски, и като религиозен, и разбира се – от гледна точка на идеята за женственото писане според класификацията на Торил Мой. Специално внимание заслужават проблематизациите и анализите, направени от гледна точка на връзките език-тяло-памет, през които е разгледано и творчеството на избраните писателки. Тук Радея Гешева предлага интересни и нестандартни трактовки.

Не е за подценяване и обзорът на женската традиция, като специално отново искам да открия анализите върху Улф, върху непознатата за българската публика Кристина Пизанска, интересните паралели между тях

в посока ролята на жената в литературата и в този контекст, вписването в традицията на Гинзбург, Мараини и Феранте.

Много интересни са и вътрешните и понякога негласни съпоставки между фокусните писателки, защото през анализите на техни ключови произведения се постига интересно вглеждане в италианската женска традиция. В работата си върху писателките Гешева работи с много критически източници, но и с автобиографичното, с извънлитературните (жената в семейството и в обществото е важен ъгъл в тази дисертация), което ѝ позволява да реконструира контекста и да съчетава както традиционни, така и по-модерни подходи в анализа. Като цяло обаче можем да кажем, че тя е привърженик на по-отвореното четене, което мисли литературата като повод да се говори и за важните за съответната епоха проблеми. Творчеството на трите писателки е видно през призмата на приложимостта и онагледяването на различните вълни на италианския, а и на световния феминизъм.

С оглед на личните ми занимания за мен най-интересна беше частта, посветена на писането на Елена Феранте, която Гешева закономерно разглежда в ракурса на провокацията и поставя интересни хипотези за личността и идентичността на писателката. Както е известно, опитите за разконспириране на Феранте предизвикаха възмущението на мнозина нейни почитатели и доведоха до тълкувания предимно в ключа на ревността към успеха на една жена писател и към анализи, които откриват и защитават идеята за белезите на т. нар. женско писане в романите ѝ. Според авторитетния литературен критик Джеймс Уд „Феранте може и да не споменава никога Елен Сиксу или френската феминистка литературна теория, но нейната проза е нещо като практическа *écriture féminine*” и в

този смисъл насочването на дисертацията в тази посока е добро и надеждно.

Авторефератът коректно предава съдържанието на работата, а приносите са ясно и добре формулирани. Статиите са достатъчен брой и са публикувани в сериозни издания. Много ценни са Приложенията, които представляват превод на важни италиански феминистки манифести и чудесно онагледяват много от тезите в работата.

Като имам предвид показаните от Радея Гешева умения да систематизира и анализира, както и сериозните знания, които тя демонстрира, убедено гласувам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

Доц. д-р Дария Карапеткова

